

PARTICULARITĂȚI SPECIFICE ALE VECTORULUI MORAL AL STRATEGIEI DE SUPRAVIEȚUIRE: EXERCİTIU TEORETICO-METODOLOGIC ȘI PRACTIC

Teodor N. ȚÎRDEA

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”
Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Teodor N. Țârdea, email: tirdea_teodor@mail.ru

SPECIFIC PARTICULARITIES OF THE MORAL VECTOR OF THE SURVIVAL STRATEGY: THEORETICAL-METHODOLOGICAL AND PRACTICAL EXERCISE

Abstract: *The essence and content of the phenomenon "Survival Strategy", the development of tools for its implementation is currently of particular interest, unique for contemporary science and philosophy, for theorists and practitioners. It proposes for the first time a theoretical-philosophical and methodological analysis of the specific features of the moral component (vector) of the survival strategy, ie the science of ensuring the human security of contemporary civilization in planetary proportions.*

Keywords: *contemporary civilization, science of survival, specific feature, moral component, socio-technological tools, acceptable (accessible) development.*

Adnotare: *Esența și conținutul fenomenului „Strategia de supraviețuire”, elaborarea instrumentariilor de realizare a acesteia prezintă actualmente un interes aparte, inedit pentru știința și filosofia contemporană, pentru teoreticieni și practicieni. Se propune de prima dată o analiză teoretico-filosofică și metodologică a particularităților specifice ale componentei (vectorului) morale a strategiei de supraviețuire, adică a științei de asigurare a securității umane a civilizației contemporane în proporții planetare.*

Cuvinte cheie: *civilizație contemporană, știință a supraviețuirii, particularitate specifică, componentă morală, instrumentariu sociotehnologic, dezvoltare acceptabilă (accesibilă).*

Ultimele trei decenii ale sec. al XX-lea și primele două decenii ale sec. al XXI ne-au demonstrat necesitatea unei *reconstrucții* profunde a gândirii morale contemporane, a unei transformări radicale în interpretarea obiectului de studiu al acestei teorii și respectiv a rolului ei în asigurarea securității umane în proporții nu doar locale, regionale dar și planetare.

În epoca tehnologiilor planetare scientofage avansate omenirea a provocat și prelungește să provoace noi discuții, noi cercetări axate spre esența teoriei morale, specificului acesteia privind granițele realității obiective, unde ar fi util să se extindă influența acesteia. Dezbaterile la acest capitol nu doar încetinesc, ci, din contra, iau o tot mai mare amploare, obținând un caracter din ce în ce mai dur și spectaculos. Cele menționate au mai multe explicații.

În primul rând, este vorba de apariția unor probleme tradiționale de natură globală, care nemijlocit sunt conexe de *condițiile asigurării adecvate* a securității civilizației contemporane.

În al doilea rând, aici își iau nașterea și alte provocări etico-morale netradiționale precum ar fi, bunăoară, așa-numitele *întrebări-binare*, *întrebări-duet comparate* [1, p.95-96], la care omenirea rămâne permanent în așteptarea unor răspunsuri complete și adecvate. Multe dintre cele numai ce menționate se regăsesc în opera științifică a marelui umanist nord-american din sec. al XX-lea Van Rensselaer Potter (a.1911-2001), care este și fondatorul bioeticii, interpretate de acesta drept *știință a supraviețuirii* [2, c.12].

Printre întrebările așteptate aici s-ar putea evidenția următoarele: (1) ce-i mai *venerabil* - valoarea omului sau a lumii vii?; (2) ce-i mai *presus* - valoarea omului sau a mediului înconjurător?; (3) ce-i mai *important* - valoarea *individului* sau a neamului?; (4) ce-i mai *semnificativ* - valoarea omului sau a planetei; (5) ce-i mai *prețios* - intelectul individual sau cel social?; (6) ce-i mai avantajos - valoarea omului sau a tehnicii și tehnologiilor create de el?; (7) ce-i mai *onorabil* - valoarea omului sau a activității intelectuale? și altele de acest gen, devenind principalele la etapa contemporană a evoluției sociumului, iar explicarea esenței și conținutului acestora necesită o nouă abordare și deci noi metodologii a eticii actuale.

Tocmai răspunsurile la întrebările sus menționate în elaborarea teoriei morale la etapa actuală de evoluție a sociumului au provocat apariția diverselor tipuri de etică, cum ar fi: *bioetica*, *etica invairomentală*, *etica etnică*, *etica planetară*, *etica tehnică*, *etica inginerescă*, *etica informațional-tehnologică*, *nanoetica*, *etica politică*, *etica sănătății publice*, *nooetica*, *etica computerială* etc. S-a modificat radical și metodologia cercetării teoriei morale: de la antropocentrism s-a parcurs la biocentrism, apoi la noocentrism [1, p.94-95]. Reieșind din formula discursiv-sistemică a bioeticii, s-ar putea adăuga și precizarea definiției noțiunii de cunoștințe „periculoase”, formulată de V.R. Potter; tot aici ar fi logic de analizat criteriile acestora din perspectiva definiției strategiei de asigurare a securității umane.

Bioetica, concomitent, fiind obligată să aprecieze permanent natura cunoștințelor științifice, e nevoită să prezinte o tălmăcire de perspectivă a cunoașterii viului și a hotarelor de delimitare a acestora cu scopul elaborării și răspândirii recomandărilor în domeniul politicilor sociale [5, p.3].

În această ordine de idei apar și alte probleme, care țin de caracteristica *particularităților specifice ale vectorului moral* al strategiei de asigurare a securității umane. Despre ce e vorba? În condițiile desfășurării pandemiei COVID-19, iar în ultimul timp și al altor probleme catastrofale, cum ar fi, de exemplu, războiul din Ucraina, a devenit extrem de importantă *analiză* cantitativă a trăsăturilor caracteristice ale problemelor sus menționate. Altfel vorbind, este vorba de cercetările ce țin de posibilitățile măsurării cantitative ale manifestării *moralului* în imperativele bioeticii prin *social* și *societal*. Despre social am vorbit în a. 2018 la Kiev (Ucraina) [3, c.104-107], utilizând specificul socialului în bioetica socială. Referitor la societal și specificul acestuia am raportat la conferința anuală „Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studiu inter și pluridisciplinar” (Ediția a III-a) [4, c.104-107].

Consider, că problema menționată este una extrem de importantă dar și complicată, deoarece „socialul” noi ne-am învățat să măsurăm, pe când „moralul” nu, deoarece sociologii n-au elaborat unitate de măsură a moralului - există doar aprecieri generale: fapta este morală, sau nu! omul are o comportare morale sau nu! Aprecierile sunt efectuate în general, înafara unei evaluări cantitative numerice concrete.

Această problemă poate fi soluționată, în opinia noastră, doar în cadrul unui domeniu specific al științei contemporane, cum iar fi, de exemplu „știința supraviețuirii”, scopul căreia „supraviețuirea acceptabilă”, admisibilă, accesibilă, adică bioetica după V.R. Potter.

Această afirmație (teză) poate fi realizată actualmente în contextul bioeticii sociale, esența căreia se reduce la bioetizarea *sociumului* și adaptarea bioeticii la fragmentele acestuia. Doar calculând „socialul” în „etica viului” (acest exercițiu îl pot face doar sociologii), noi v-om putea calcula cantitativ și *moralul*, ceea ce este foarte important pentru practica contemporană.

O altă problemă a științei supraviețuirii, adică a bioeticii, a statutului acesteia, locului ei în sistemul cunoștințelor filosofice îi revine aprecierii însuși a științei de existență: este cea din urma (știința supraviețuirii, adică bioetica) o componentă a filosofiei științei cu scopul său, cu statutul său, cu cifra lui sau ori nu? Răspunsul iarăși îl găsim la V.R. Potter, ca și în alte multe cazuri.

El afirmă: „Știința supraviețuirii nu poate fi o simplă știință, sau chiar o nouă știință, ea reprezintă înainte de toate o nouă înțelepciune, care ar reuni două dintre cele mai importante și necesare elemente: cunoștințele periculoase (biologice) și valorile general-umane” [2, c.9]. Înțelepciunea nouă (filosofia) și reprezintă Știința supraviețuirii, Strategia de supraviețuire, adică „bioetica”. Avem un răspuns clar la întrebarea de mai sus: Știința supraviețuirii (filosofia) reprezintă partea fundamentală a filosofiei științei, cu cifra lui respectiv și de fel altceva, cum afirmă unii filosofi din Chișinău, respectiv cu grade științifice, chiar absolvenți ai facultăților prestigioase de filosofie etc.

Încă o problemă importantă se referă la conținutul științei supraviețuirii, rolului acesteia în prognozarea științifică a dezvoltării omenirii, viitorului ei. Acest fapt este foarte important, deoarece în caz contrar dezvoltarea lumii poate să „apare” pe căi greșite, eronate, chiar antiumane, ceea ce ne demonstrează actualmente evenimentele din Ucraina.

Bioetica drept știință a supraviețuirii n-are dreptul de a tolera asemenea situații și ar fi logic ca reprezentanții acestei discipline permanent să ție situația în lume sub un control moral, etic justificat, care ar fi aprobat și susținut de majoritatea populației Terrei. Acestea ar fi unele opinii vizavi de esența și conținutul unor particularități specifice ale vectorului moral al strategiei de asigurare a securității umane în condițiile complicate ale existenței și dezvoltării civilizației contemporane.

Bibliografie

1. Țirdea T. N. *Evoluția nivelurilor metodologice ale eticii tradiționale: abordare sistemic-discursivă și istorico-conceptuală*. În: Dialog și interacțiune. Conferința națională. 22-23 aprilie 2016 – Galați: România, Galați University Press. 2016, p.94-102
2. Поттер В.Р. *Биоэтика: мост в будущее*. Київ: Видавец Вадим Карпенко. 2002, 2016с.
3. Цырдя Т.Н. *Еще раз о специфике социального в „социальная биоэтика”* În: „Философські засади медичної теорії та практики” (Матеріали VIII Научного симпозіуму з міжнародного участю, присвяченого 100-риччю заснування національної медичної академії після дипломної освіти ім. П.Л. Шупика). 27-28 вересня 2018 р., Київ: Графіка, Київ дизайн, 2018. С.104-108
4. Țirdea T. N. „*Societalul*” în raport cu „*socialul*” în bioetica potteriană: abordare teoretico-metodologică. În: Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studii inter și pluridisciplinare. Ediția a III-a. Red. resp. dr. hab. În filosofie, conf. univ. Vitalie Ojovanu. Chișinău: CEP „Print Caro”, 2020, 400p.
5. Sgrechia E., Tambone V. *Manual de bioetică*. București: Arhiepiscopia romano-catolică din București, București, 2001, 304p.